

Sääksisäätiön toimintakertomus vuodelta 2022

Yleistä

Petolintujen suojelu, seuranta ja tutkimus nähdään yhteiskunnassa yhä tärkeämpänä toimintana ja se liittyy luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen. Säätiö viesti vuoden aikana päättäjiä ja yleisöä eri petolintulajien suojelutilanteesta ja esitti asiantuntijoidensa välityksellä toimenpiteitä asiantilan korjaamiseksi. Säätiössä hallituksen ohjauksessa toimivat työryhmät: Sääksityöryhmä, Merikotkatyöryhmä, Haukat ja Pöllöt -työryhmä sekä Viestintätyöryhmä vastasivat asiantuntijuudellaan vuoden 2022 toimintasuunnitelman toteutuksesta.

Vuoden 2022 kärkihankkeista saatiin päätökseen 30 v -juhlaseminaari ja siihen liittyvä valokuvanäyttely, merikotka-poro ja osin myös maakotka -tilaustyö samoin kuin jatkettua merikotkien ja sääksien vuosiseurantaa. Säätiön asiantuntijat olivat mukana ohjeistamassa tuulipuistojen suunnittelua suurten petolintujen pesäpaikkojen suojelemiseksi. Yhteistyö Suomen metsäkeskuksen kanssa johti siihen, että paikkatieto tiedossaolevista petolintujen pesäpaikoista välittyi metsänomistajille ja samalla ohjeistus suojelun vaihtoehtoista.

Seuraavalle vuodelle siirtyi Sääksi-tietokirjan julkaisu ja Pohtiolammen Sääksikeskuksen piilokojujen ja lammikoiden kunnostustyöt, mehiläishaukan ravintonselvitys ja haukka- ja pöllötyöryhmän toiminnan tehostaminen. Viestinnässä edistytettiin mm päivittämällä säännöllisesti kotisivujen uutisaineistoa, Fb-sivustoa ja Instagramia sekä järjestämällä petolintuja käsitteleviä tilaisuuksia ja julkaisemalla artikkeleita.

Säätiön petolintuasiantuntijat ovat olleet vuoden aikana aktiivisia ja tuottaneet lukuisia korkeatasoisia tieteellisiä julkaisuja ja toisaalta yleisötasoisia artikkeleita petolintujen ekologiaan ja suojeluun liittyen.

Valitettavasti yhteinen EU-hanke petolintujen suojelusta ei saanut kolmannella kerrallakaan rahoitusta.

Säätiön rahoituspohja säilyi lähes entisellään koostuen saaduista avustuksista, apurahoista ja tilaustöistä, Sääksikeskuksen piilokojujen vuokrauksesta, omaisuuden tuotosta ja tuotemyynnistä. Koronan vaikutus näkyi vuoden aikana alentaen keskuksen kävijämäärää. Säätiö jakoi apurahoja petolintujen suojeluun pitkäaikaistilien korkovaroista ja Merenkurkun merikotkarahastosta.

Sääksityöryhmä

Sääksityöryhmän päätehtävänä on toimia sääksien suojelutyön ohjaavana ja toimeenpanevana ryhmänä Sääksisäätiön hallituksen alaisuudessa. Työryhmälle on vuonna 2020 hyväksytty toimenkuva, jossa määritellään tarkemmin toiminnan tavoitteita ja toimintatapoja.

Sääksityöryhmän kokoonpano oli seuraava: Heikki Kainulainen (pj.), Kim Hietikko, Petri Hirva, Vesa Hyyryläinen, Juhani Koivu, Harri Koskinen, Joona Koskinen, Olli Lehtimäki, Pasi Leinonen, Simo Loisa, Risto Mattila, Heljä Pylvänäinen, Sirpa Rautiainen, Heikki Tamminen, Anu Turku, Raimo Uusitalo, Jonna Viisainen, Panu Villanen, Jorma Yrjölä.

Sääksityöryhmä puheenjohtajana toimi Heikki Kainulainen ja sihteerinä Jonna Viisainen. Työryhmän kokoukset pidettiin etäkokouksina. Työryhmän kokouksia oli kaikkiaan 2 kpl, joista myöhempi kokous pidettiin kahdessa osassa.

Merkittävä osa työstä oli Pohtiolammen Sääksikeskuksen toimintaan ja ympäristökasvatukseen liittyviä tehtäviä kuten palvelurakenteiden kehittämistä, sääksikuvauksien järjestämistä ja talkootoimintaa. Sääksikeskuksen toiminnan organisoijana toimi Juhani Koivu ja hänen apunaan Simo Loisa. Keskuksen toiminta on esitetty jäljempänä omana kohtanaan.

Osallistuminen valtakunnalliseen sääksiseurantaan ja sääksien rengastukset

Sääksien suojelutyö on alkujaan painottunut Hämeeseen ja edelleen suuri osa sääksityöryhmän työstä kohdistuu tälle alueelle. Sääksisäätiön kenttätyöryhmä (Pertti Saurola, Ilmari Häkkinen, Harri Koskinen, Risto Mattila, Simo Loisa ja Juhani Koivu) osallistui vanhaan tapaan Kanta-Hämeen ja sen lähialueiden sääksien seurantatutkimukseen. Työ käsitti erilaiset tarkastuskäynnit pesäpaikoilla, rengastustyön ja lentopoikasten tarkastukset. Pesintätuloksen tarkastuksissa käytettiin entistä laajemmin droonea. Droonetarkastukset toteuttivat Risto Mattila, Ilmari Häkkinen, Harri Koskinen, Raimo Uusitalo, Pentti Alho ja Hannu Simola. Perustutkimusalueella todettiin kaikkiaan 57 varmuudella poikasvaiheeseen edennyttä pesintää. Kaikkiaan tarkastettiin noin 130 pesäpaikkaa.

Pirkanmaalla Kim Hietikko tarkasti saari- ja rantapesiä 25, joissa kahdeksallatoista oli pesintä. Poikasia oli 45 seitsemässätoista pesässä. Maalla sijaitsevia pesiä Hietikko tarkasti 17, joista pesintöjä oli 12. Kuudella pesällä oli 11 poikasta. Kuudesta pesästä ei tarkistettu poikasmäärää sateen takia.

Lounais-Suomessa Raimo Uusitalo tarkasti noin 110 pesäpaikkaa.

Etelä-Karjalan pohjois- ja Pohjois-Karjalan eteläpuoliskossa sekä Etelä-Savon kaakkoisosissa Pertti Koskimies tarkasti lähes 100 pesää. Poikastuotto oli 2022 korkeintaan kohtalainen, koska suuressa osassa pesiä oli vain 1–2 poikasta.

Kainuussa ja sen lähituntumassa tarkastettiin yli 150 reviiriä (Vesa Hyyryläinen, Jouni Lamminmäki, Veikko Korhonen, Ari Lyytikäinen). Yli 60 pesältä rengastettiin noin 100 poikasta. Lisäksi tarkastettiin useita pesiä, joissa oli lentopoikasia. Pesimistulos oli keskimääräistä heikompi. Aikuisia sääksiä rengastettiin kaksi.

Matti Suopajärvi tarkasti kesällä kaikki tiedossa Ylitorniolla olevat sääksenpesät. Hän rengasti 9 poikasta (3+3+3), sekä tarkastin yhden tyhjän tekopesän sekä kolme nyt asumaton pesä.

Luoteis-Lapissa tarkastettiin (Heikki Kainulainen, Heikki Ruuska, Christina Mietzsch) tänä vuonna vain kuusi reviiriä, joista neljällä oli yhdeksän rengastusikäistä poikasta.

Pohjois-Lapissa Inarin ja Ivalon seudulla Clement Masse ja Simon Vandepitte tarkastivat säätiön tuella Inarin ja Ivalon alueelta 20 pesäpaikkaa. Aktiivisia pesiä löytyi kuusi, joissa oli 11 poikasta. 11 pesäpaikkaa oli sellaisia, että pesää ei enää löytynyt tai pesä oli pudonnut.

Kim Hietikko tarkasti Inarissa kaksi sääksenpesää, joista toinen oli asumaton ja toisessa oli poikaset. Lisäksi löytyi kaksi piekanan poikaspesää. Lisäksi yhdellä piekanapariskunnalla oli todennäköisesti pesintä.

Lapin sääksien kokonaistilanteen seurannan parantamiseksi Lapin sääksirengastajat perustivat omaa whatsapp-tiedonvälityksryhmän. Yhteyshenkilönä toimii Matti Suopajärvi.

Tekopesät

Ensimmäisen kerran säätiön historiassa Kanta-Hämeen tekopesäverkostoa ei kohennettu ainoallakaan pesällä vuoden 2022 aikana. Kolmen tekopesän luvitus on jäänyt kesken maanomistajan jäädessä harkitsemaan asiaa.

Pirkanmaalla Kim Hietikko teki keväällä tekopesän hyvätuottoisen talvella alas tippuneen pesän tilalle. Pesintä onnistui myös vuonna 2022.

Kainuuseen rakennettiin neljä uutta tekopesää, joista kahden rakentaminen liittyi luonnonvarakoulutukseen.

Ari Lyytikäinen rakensi säätiön tuella kaksi tekopesää Suvasvedelle Kuopion läheisyyteen. Toinen tekopesistä asutettiin heti.

Pesäkamerat ja riistakamerat

Säätiöllä oli toiminnassa sääksien pesäkamerat Janakkalassa, Mynämäellä, Paltamossa, Kolarin Ylläslompolossa ja Muonioissa. Kameroiden välittämää kuvaa oli mahdollista seurata säätiön nettisivujen kautta sekä Paltamon, Ylläslompolon sekä Muonion osalta myös YouTubessa. Mynämäen pesäkameran kuvaa saattoi seurata Luomuksen kotisivuilta.

Janakkalan kamerahankkeen kenttätöihin osallistuivat Ilmari Häkkinen, Harri Koskinen, Simo Loisa ja Juhani Koivu. Janakkalan kamera asennettiin kohteelle 2.4.2022. Kamera toimi erinomaisen hyvin kevätkauden ajan. Lintujen pesälle saapumisesta saatiin tallennettua jopa ainutlaatuisia kuvamateriaalia. Valitettavasti kalustoon tuli aivan yllättävä tekninen vika 13.8.2022, jolloin kuvavirta katkesi lopullisesti. Juhani Koivu toimi kamerahankkeen yhteyshenkilönä (mm. UPM:n viestintäpalvelu ja lehdistö). Satelliittisääksi Ilpon pesällä Rengossa pidettiin kahta lähettävää riistakameraa. Niistä raportointi Metsähallitukselle asianmukaisella tavalla. Kameroiden käytöstä vastasi Juhani Koivu.

Paltamon webkameran välityksellä seurattiin jo seitsemättä vuotta sääksipariskunta Miilan ja Pennan sekä kolmen poikasen elämää. Pesässä on varttunut näiden vuosien aikana 17 poikasta lentokykyisiksi. Kenttätöitä ja raportointi tehtiin Vesa Hyyryläisen ja Heljä Pylvänäisen toimesta.

Raimo Uusitalo hankki säätiön tuella Mynämäen sääksipesälle uuden pesäkameran, josta välittyi kuva Luomuksen kotisivuille. Miitu-naaras talvehti Gambiassa.

Ylläslompolon pesäkameran ylläpidosta ja lupa-asioista vastasivat pääasiassa Tapani Rantahalvari ja Heikki Kainulainen apunaan Kalle Pinomaa, Heikki Ruuska ja Christiane Mietzsch. Pesällä ei ollut pesintää, mutta sääksipariskunta vietti aikaa pesällä, kuten edellisenäkin kesänä. Ylläslompolon kamera toimi hyvin koko kesän.

Säätiön uusi pesäkamera toimi Muonioissa luonnonpesällä. Kameran asensivat Heikki Kainulainen, Kalle Pinomaa, Heikki Ruuska ja Christiane Mietzsch. Pesintä onnistui hyvin. Pesän aikuiset linnut saivat nimet Lumi ja Kajo. Kaksi poikasta rengastettiin 1.8.2022.

Kameroiden toiminnasta raportoitiin lupapäätösten mukaisesti Varsinais-Suomen ELY-keskukselle.

Lähetinsäekset

Hämeessä Ilpo-sääksen toimimaton lähetin oli tarkoitus poistaa kesällä 2022. Ilpon pesintä kuitenkin tuhoutui, kun kanahaukka ryösti pesältä sääksen pienet poikaset. Lähettimen poistoa yritetään uudelleen kesäkaudella 2023.

Kainuussa Vesa Hyyryläinen ja Heljä Pylvänäinen asensivat 10.8.2022 satelliittilähettimen paltamolaiselle sääksikoiras Veskulle (nimi annettiin samana päivänä edesmenneen Vesa-Matti Loirin muistoksi). Vesku -sääksi talvehtii historiallisesti ainutlaatuisesti ensimmäisenä kainuulaisena satelliittisääksenä Euroopassa Korsikan eteläosassa. Vuonna 2019 asennettiin paltamolaiselle sääksinaaraalle (Salli) satelliittilähetin. Salli talvehtii edellistalvien tapaan Ugandassa Victorianjärven länsipuolella.

Kainuun sääksityöryhmä asensi lähettimen myös yhdelle maakotkalle tuulivoimatuotantoon liittyvässä projektissa.

Sääksiverkko

Sääksien rengastustoiminnan ja rengastajien yhteistyön ja tiedotuksen edistämiseksi on Luomuksen toimesta Helsingin yliopiston palvelimelle perustettu sähköpostiverkko (Pandion-verkko@helsinki.fi), mikä otettiin käyttöön vuoden alkupuolella. Sääksiverkon toiminta oli ensimmäisenä käyttövuotena melko vaimeata.

Muita toimia

Sääksisäätiön edustaja oli mukana Luomuksen, Ympäristöministeriön, Maa- ja metsätalousministeriön, ELY-keskusten, metsähallituksen ja Suomen Metsäkeskuksen kanssa laatimassa ohjetta ”Metsänkäsittely sääksenpesän lähistöllä”. Ohje julkaistiin Suomen Metsäkeskuksen kotisivuilla 1.6. 2022.

Valmisteilla olevan uuden Sääksi-tietokirjan ilmestyminen siirtyi vuodelle 2023. Kirjaa ovat valmistelleet Pertti Saurola, Juhani Koivu ja Ilmari Häkkinen.

Esitelmät

Kainuun seudulla Vesa Hyyryläinen piti sääksistä ja muista petolinnuista useita esitelmiä ja aiheesta oli useita uutisia paikallismedioissa. Siellä myös Vesa Hyyryläisen johdolla annettiin lukuisia lausuntoja linnuston- ja luonnonsuojeluun liittyen mm. tuulivoimahankkeiden tiimoilta.

Kainuun maakunnan tilaama ”Tuulivoimatuotannon sääksiselvitys” saatiin loppuun (Vesa Hyyryläinen). Selvityksessä seurattiin kolmen satelliittisääksen lentoja ja verrattiin niistä saatua dataa aikaisemmin valjastettujen sääksien vastaaviin tietoihin. Loppuraporttia hyödynnetään tuulivoimatuotannon suunnittelussa.

BirdLifen järjestämät Lintumessut Helsingissä Viikissä 20.8.2022
Sauola, P. Sääksi – seurantaa, suojelua ja tutkimusta.
Sääksisäätiön 30-vuotisjuhla Kangasalla 27.8.2022
Sauola, P. Sääksitutkimusta Linkolan ajoista nykypäiviin.

Rautiainen, S. Sääksen pesinnästä eteläisellä Päijänteellä 23.2. 2022.
Esitelmä Päijät-Hämeen tutkimusseuralle

Häkkinen, I. Petolintujen suojelu tarvitsee avustajia 25.11. 2022.
Esitelmä Suomen Puunhoidon Yhdistys ry vuosikoko

Julkaisut

Honkala, J., Lehikoinen, P. Sauola, P. & Valkama, J. 2022: Petolintuvuosi 2021 – sinitellen kohti seuraavaa (Summary: Breeding and population trends of common raptors and owls in Finland in 2021)- Linnut-vuosikirja 2021:62–77.

Sauola, P. 2022: Sääksitutkimusta Pentti Linkolan ajoista nykypäiviin. – Kangasalan luonto 2022:7–9.

Lyytikäinen, A. 2022: Sääksiseurantaa Pohjois-Savon tutkimusalueella 1971 – 2021. Siivekäs 2021.

Koivu, J. 2022: Useita lehtiartikkeleita Janakkalan kamerapesän tapahtumista Hämeen Sanomissa kesän aikana.

Lausuntoja

Sääksisäätiöltä on pyydetty lausuntoja liittyen sääksenpesien ympäristössä tapahtuvaan rakentamiseen, metsänhoitoon ja maa-ainesten ottoon. Kohteina ovat olleet Kangasniemi, Vihti ja Orivesi. Pyyntöjä on tullut ely-keskukselta, kaavoittajalta sekä luonnonsuojeluyhdistykseltä.

Sääksikeskuksen toiminta vuonna 2022

Koronaepidemian vaikutukset sääksikeskuksen toimintaan olivat edellisvuosien tapaan edelleen merkittäviä. Pohtiolammen kävijämäärä oli koronavuosia edeltävästä ajasta vain noin 60%. Venäläiset kuvaajat ja turistit puuttuivat täysin maailmantilanteen vuoksi.

Tapahtumat

Tornien taisto oli 7.5.2022. Pihatornissa oli vetäjänä Olli Lehtimäki ja tuloksena 57 lajia. Kosteikkotornissa vetäjänä oli Joona Koskinen ja tuloksena 60 lajia. Yleisöä oli noin 20 henkilöä.

Lasten Löytöretkiviikko (järjestyksessä 22.) oli 27.6.-3.7.2022. Tapahtuma ja luontopainotteiset rastit järjestettiin Pohtiolammella. Löytöretkiviikkoon osallistui noin 80 lasta.

Kuvanäyttelyitä järjestettiin kolme: 1.4.-1.6. Sarsan muinaispolku, 2.6.-15.8. Pohtiolammen linnut (Jorma Piippo) ja Sääksisäätiö 30 v. 21.8.-10.9. Sääksisäätiö 30 v. näyttely lähti kiertueelle Kanta-Hämeeseen kirjastoihin 23.9.2022.

Säätiön 30 v. pääjuhla järjestettiin 27.8. klo 10 Kangasalatalossa. Osallistujia oli noin 60. Iltapäivä vietettiin Pohtiolammella, jossa oli kahdeksan säätiön toimintaa esittelevää rastia. Kävijöitä tapahtumassa oli kaikkiaan 130.

Risusavottatalkoita järjestettiin Simo Loisan johdolla kolme.

Palvelut luonnonkuvaajille

Kuvaajien määrä ei ole noussut koronaa edeltävien vuosien tasolle (vaje on 30-40%). Ulkomaalaisia kuvaajia on vain murto-osa aiemmasta kävijöiden määrästä. Kuvausten taustapalveluista vastasi Anu Turku. Kim Hietikka ajettiin sisälle kuvapalveluiden yleisten asioiden hoitoon. Kalahuollosta vastasi Simo Loisa ja hallinnosta vastasi Juhani Koivu. Kalat sääksialtaaseen tilattiin Savon Taimen Oy:lta maaliskuussa.

Sääksialtaiden saneeraushanke

Saneeraushanke siirtyi vuodelle 2023, kunhan alueen vuokrasopimus saadaan virallisesti tehtyä.

Sääksituotteet

Sorvatut linnunpöntöt saatiin rakennettua lähes valmiiksi (noin 200:lta puuttuu vielä pohjat ja katot). Pönttökauppa kävi varsin vaisusti. T-paitojen, lippisten, kirjojen yms. sääksituotteiden myynti asettui suunnilleen vuoden 2021 tasolle. Sääksituotteiden verkkokauppanke ei edennyt.

Sääksikeskuksen tutkimushankkeet

Sääksikeskuksessa meneillään oleva Arto Miikkulaisen ja Jouko Alhaisen toteuttama SSP-rengastusprojekti alkaa kantaa hedelmää. Esimerkkinä jo kolmantena vuonna peräkkäin tuli peippo samasta verkosta ja samalta paikalta kuin vuonna 2020. SSP-hanke on äärimmäisen mielenkiintoinen, jos sitä vain jaksetaan pyörittää vielä esim. 10 vuotta.

Sääksien osalta pyrittiin kasvattamaan aineistoja lukurengastetuista linnuista, joista saatiinkin valokuvattua puolenkymmentä eri yksilöä niin, että rengas oli luettavissa.

Muu toiminta, vierailut ja kahvilapalvelut

Pohtiolammen toimintaa jatkettiin maanomistajan suusanallisella luvalla ja entisillä ehdoilla. Uuden vuokrasopimuksen valmistelutyöt ovat olleet käynnissä lokakuulta lähtien, mutta päätös uudesta sopimuksesta siirtyi vuodelle 2023.

Kahvila- ja luontomatkailupalveluista vastasi vuonna 2022 Taigabird Oy kuten aiemminkin.

Kangasalan kaupunginjohtajan tapaaminen oli 9.12.2022 (Oskari Auvinen, Ilmari Häkkinen ja Juhani Koivu) aiheena tukirahoituksen saaminen.

Pohtiolammen sisäinen viitoitus infotauluineen uusittiin kesän aikana (maksaja Kangasalan kaupunki).

Sääksikeskuksella on toimiva yhteistyö Kangasalan kaupungin kanssa työllistettävien henkilöiden työpaikkana. Keskuksessa ovat työskennelleet seuraavat kaupungin työntekijät:

- Kari Pajula huoltomiehenä, Sarsan muinaispolku ja sääksikeskus 25.4. – 24.10.2022
- Kari Oskari Sievänen huoltomiehenä 2.5. – 1.11.2022
- Petri Antero Lilja huoltomiehenä 2.5. – 1.11.2022

Juhani Koivu on aikaisempien vuosien tapaan organisoinut Pohtiolammen Sääksikeskuksen toimintaa. Hän vastasi mm. huoltomiesten työaikojen raportoinnista ja muista hallintoasioista työvoimaviranomaisille. Lisäksi hän on toiminut yhteyshenkilönä eri hankkeiden koordinoinnissa mm. Kangasalan kaupungin kanssa. Jouko Alhaisen Taigabird Oy:n kanssa on sovittu yhteistyöstä järjestelyissä paikan päällä.

Saadut lahjoitukset ja avustukset

Tuomo Vanhatalo Hämeenlinnasta lahjoitti erän työkaluja ja tarvikkeita arvoltaan noin 800 €.

Juhani Koivu lahjoitti erän työkaluja ja tarvikkeita arvoltaan noin 400 €. Hän lahjoitti myös rahallisesti noin 790 € maksamalla Pohtiolammen erilaisia pienhankintoja, postimaksuja jne. omista varoistaan.

Leader Kantri ry osallistui kosteikkotornin pysyvän valokuvanäyttelyn kustannuksiin ja Kangasalan kaupunki säätiön 30 v -juhlatilaisuuden kuluihin.

Merikotkatyöryhmä

Merikotkan suojelun edistäminen

Suomen merikotkakanta on määritelty elinvoimaiseksi vuodesta 2019 alkaen. Lajin saaminen pelastetuksi uhanalaisesta elinvoimaiseksi on seuraus pitkäaikaisesta vapaaehtoisesta suojelutyöstä, joka vuonna 2022 täytti 50 vuotta. Merikotkan suojelu ja kannanseuranta on nyt Sääksisäätiön vastuulla. Merikotka on edelleen Euroopan laajuisesti lintudirektiivin I-liitteen laji ja kansallisestikin vielä toistaiseksi erityisesti suojeltu laji. Suojelustatuksen muuttuminen elinvoimaiseksi ei ole näkyvästi heikentänyt lajin pesäpaikkojen turvaamista, sillä tämän ison petolinnun suojelu on yhteiskunnassa laajalti hyväksyttyä.

Pesintärauhan turvaaminen ja pesäpaikkojen suojelu on ollut keskeisen tärkeää kautta vuosikymmenten. Yhteistyötä metsäviranomaisten ja metsäalan ammattilaisten kanssa on kehitetty vähän eri tahtiin eri puolilla maata. Vuonna 2022 saavutettiin tässä yhteistyössä merkittävä edistysaskel, kun Suomen Metsäkeskus antoi 30.5.2022 metsäalan toimijoille ohjekirjeen ”Metsänkäsittelyn ohje merikotkan pesän lähistöllä”. Vastaavanlainen ohje julkaistiin samanaikaisesti myös koskien maakotkan ja kalasäksen pesien ympäristöjä. Ohjekirjeessä määritellään merikotkan pesän ympärille suojavyöhyke (50 m säteellä) ja häiriövyöhyke (50-500 m), joilla metsänkäsittelytoimia

ohjeistetaan. Tämä kirje kokoaa ja yhtenäistää eri tahojen aiemmin julkaisemia epävirallisia ohjeita, ja antaa suojelutoimille nyt virallisen aseman.

Tämän jälkeen on entistä tärkeämpää se työ, jota Sääksisäätiö tekee kootessaan vuosittain tiedot aktiivisista pesistä ja toimittaessaan tiedot sekä käyttämättömistä että pudonneista pesistä Luomuksen ylläpitämään tietokantaan. Uuden ohjekirjeen julkaisun jälkeen säätiö suunnittelee käynnistävänsä seurantaa sen suhteen, miten hyvin suoja- ja häiriövyöhykkeet oikeasti otetaan huomioon metsätaloustoimissa.

Ohjekirjeen merkitystä kuvaa se, miten paljon sen julkaisun jälkeen, aikavälillä 1.6. - 31.12.23 tehtyjen uusien metsänkäsittelyilmoitusten tallennuksessa rekisteröitiin osumia lähelle pesäpaikkoja. Merikotkan osalta koko maassa häiriövyöhykkeen tai suojavyyhykkeeseen osui 192 metsänkäsittelyilmoitusta ja kalasääsken osalta 568 tapausta. Sovitun toimintamallin mukaan Metsäkeskus on tämän jälkeen ohjeistanut maanomistajaa ja/tai hakkuun suorittajaa toimintatavoista petolinnun pesimärauhan turvaamiseksi.

Sääksisäätiö on ollut asiantuntijatahona mukana Ahvenanmaan maakuntahallituksen hankkeessa, jossa selvitetään mahdollisuuksia suojella saariston haahkoja merikotkan predaatiolta. Lågskärin saari on hankkeessa pilottikohteena, ja maakuntahallitus harkitsee jopa merikotkan ”suojametsästyttä” eli ampumalla säilyttämistä tai vähentämistä yhtenä keinona. Maakuntahallituksen riistapäällikkö Robin Juslin oli mukana Sääksisäätiön seminaarissa esittelemässä asiaa ja keskustelemassa eri vaihtoehdoista.

Pesätarkastus koko Suomessa vuonna 2022

Merikotkan pesien tarkastus tehdään koko maassa vapaaehtoistyönä, jonka Sääksisäätiö organisoii. Noin 120 Säätiön merikotkatyöryhmän vapaaehtoisia pesätarkastajia työskenteli maastossa, ja heidän toimestaan tarkastettiin kuluneena vuonna 1210 merikotkan pesää (edellisinä vuosina 1188 ja 1162 pesää) koko Suomen alueella. Kaikki pesät eivät kuitenkaan ole aina asuttuja, vaan paikallisen kotkaparin vaihtopesiä. Tarkastetuista pesistä oli asuttuja 616 (597 ja 579) ja näistä poikaspesiä 435 (edelliseenä vuonna 382). Jälkikasvua varttui yhteensä 690 (575 ja 586).

Näiden lukujen perusteella voidaan todeta, että merikotkakanta on tällä hetkellä vahva ja se tunnetaan varsin hyvin, vaikkakin pieni osa pesistä jää aina pesätarkastajilta löytämättä. Tärkein esiintymisalue on Saaristomeri (ml. Ahvenanmaa), mutta nykyään lajia esiintyy kaikkialla rannikoilla ja merensaaristossa. Saaristomeren kanta ei enää kasva, mutta sisämaassa laji vahvistuu pikkuhiljaa. Suurista vesistöistä ainoastaan Saimaalla ei tunneta toistaiseksi yhtään asuttua merikotkan pesää.

Merikotkatyöryhmän kenttätö on järjestetty seitsemän aluetyöryhmän avulla, jotka organisoivat pesätarkastukset varsin itsenäisesti. Lapissa inventoinneista vastaa Metsähallitus. Ahvenanmaan pesien tarkastuksen kustantaa Ålands Penningautomatförening. Työ sekä Lapissa että Ahvenanmaalla tapahtuu kuitenkin merikotkatyöryhmän ohjeistuksella ja raportointivälineillä. Ahvenanmaalla ja Lapissa pesien tarkastuksessa käytetään apuna helikopteria, mikä helpottaa maasta käsin toimivien pesätarkastajien työtä, sillä tyhjillä tai epäonnistuneilla pesillä ei tarvitse käydä erikseen. Helikopteri helpottaisi työtä myös erällä muilla tärkeillä esiintymisalueilla, mutta laajempaan käyttöön ei ole ollut toistaiseksi varaa.

Pesien tarkistukseen käytetty työmäärä sekä auto- ja venekilometrit tallennetaan muiden tietojen ohessa. Vuonna 2022 käyttivät merikotkan pesätarkastajat työhön noin 3 400 työtuntia sekä ajoivat autolla 43 000 km ja veneellä 9000 km. Näissä luvuissa eivät ole mukana Ahvenanmaan tai Lapin suoritteet.

Merikotkakannan pesinnän vuosittainen inventointi tuottaa tärkeitä seurantalukuja. Työryhmä organisoii laskennat, ohjeistaa tietojen tallennuksen, suorittaa laadunvarmistuksen sekä siirtää tiedot Lajitietokeskuksen tietokantaan. Viranomaiset saavat käyttöönsä Lajitietokeskuksesta merikotkien ja sääksien sekä yhdeksän muun petolinnun tarkat pesätiedot käytettäväksi maan- ja metsienkäytön suunnittelussa ja valvonnassa. Muut kuin viranomaiset (kuten konsultit ja tutkijat) saavat pesätiedot käyttöönsä nimettyyn tarkoitukseen aineistöpyynnön jälkeen, jos Luomuksen edustaja on hyväksynyt sensitiivisten lajien tietojen käyttötarkoituksen. Heikki Lokki avustaa viranomaisia ja muita toimijoita merikotkan ja sääksen pesätietojen tulkinnassa ja tarkennuksessa kun tarvetta ilmenee. Vuonna 2022 tietoja luovutettiin Sääksisäätiön toimesta useille kymmenille eri tahoille. Kattavat tiedot kaikista toimialueensa merikotkan pesistä luovutettiin kaikille ELY-keskuksille, koko maan tiedot Varsinais-Suomen ELY-keskukselle (jolla on vastuu lintujen suojelusta), Ahvenanmaan maakuntahallitukselle, Lajitietokeskukselle, Suomen Metsäkeskukselle sekä Metsähallituksen Luontopalveluille. Lisäksi rajatun alueen pesäpaikkatietoja luovutettiin kymmenille eri hankkeen suunnittelijoille (mm. tuulipuistoja, malminetsintää, voimajohtojen linjausta) sekä viidelle tutkijalle/tutkimusryhmälle, jotka selvittivät erilaisia merikotkaan tai saaristolinnustoon liittyviä kysymyksiä.

Vuosittaisia seurannan tunnuslukuja käytetään myös Itämeren eri osien tilan arvioinnissa. Merikotkan tuottokyky (productivity) on yksi HELCOM:n avainindikaattoreista (core indicators). Tuottokykyä ilmaistaan kolmella luvulla: poikastuotto (productivity, number of nestlings per checked occupied territory), poikuekoko (brood size, number of nestlings per successfully breeding pair) ja pesinnän onnistumisaste (breeding success in %, proportion of successfully reproducing out of all checked territorial pairs). Koko Saaristomerellä ja Pohjanlahden osalta nämä luvut antavat edelleen huolestuttavan tuloksen, vaikkakin merikotkakanta kokonaisuudessaan on ollut kasvussa ja muualla Itämeren rannikoilla myös tunnusluvut ovat hyvät. Vuonna 2022 mainitut HELCOM:n indikaattorit olivat merikotkan tärkeimmällä esiintymisalueella Saaristomerellä kaikkien kolmen indikaattorin osalta alle raja-arvojen.

Ympäristöministeriö myönsi keväällä Sääksisäätiölle petolintujen suojeluun toiminta-avustuksen, josta noin 11 062 euroa käytettiin merikotkainventoinneissa syntyvien kulujen kattamiseen. Suurimman menoerän muodostivat pesätarkastajien polttoainekulut. Näiden kattaminen avustuksella mahdollisti inventointien läpiviennin koko maassa. Kaikki työ oli vapaaehtoistyötä eikä suuri osa maastotyön tekijöistä ota matkoistaan mitään korvausta. Lapin ja Ahvenanmaan maastotöiden kustannukset saatiin katettua toista tietä eivätkä ne kohdistuneet Sääksisäätiölle.

Merikotka tutkimuskohteena

Merikotkatyöryhmä kerää vuosittain pesätarkastusten yhteydessä pesintää ja pesäympäristöä koskevia tietoja paikan päältä sekä näytteitä tutkimuskäyttöön. Sääksisäätiö on ollut merikotkatutkimuksessa Turun yliopiston Biologian laitoksen aktiivinen yhteistyökumppani organisoidessaan näytteiden keruun. Vuonna 2022 tutkimuksessa panostettiin erityisesti DNA-näytteiden analyysiin. Näytteitä taltioitiin toimintavuonna 326 yksilöstä.

Höyhennäytteitä DNA-analyysia varten on kerätty sekä poikasista että emojen pudottamista sulista v. 2003 alkaen. Näytteitä analysoitiin Turun yliopistossa kesällä ja syksyllä 2022. Yhteensä 2149 analysoidusta aikuisten sulkänäytteestä (vuosilta 2008-2022) ja 2308 poikasen näytteestä (vuosilta 2003-2015) on saatu tunnistettua runsaasti emolintuja, kun poikasten DNA:sta saadun genotyypin tiedot on yhdistetty samoista linnuista myöhemmin saatuihin tunnistuksiin emolintuina. Yhdistettynä valokuvista luettujen renkaiden yksilötunnistuksiin, tähän mennessä on tunnistettu 337 merikotkaemoja, joista tiedetään niiden synnyinpesä ja -vuosi. Työtä ovat rahoittaneet Koneen säätiö ja Turun yliopisto. Aineistoa analysoidaan yhden väitöskirjatutkijan (Ida Penttinen) ja tutkijatohtorin (Carina Nebel) toimesta Toni Laaksosen vetämässä hankkeessa.

Vuoden aikana julkaistiin Turun yliopiston vetämä tutkimusartikkeli sekä Riikka Vainion väitöskirja, joissa merikotka oli yhtenä indikaattorilajina Itämeren ravintoverkon ympäristömyrkkytutkimuksissa. Merikotkatyöryhmän jäsenet auttoivat valitsemaan tutkimukseen valitut poikaset sekä näytekeräyksen logistiikassa. Työryhmäläisten Ruokavirastoon (aiemmin Evira) lähettämät kuolleina löydetty merikotkat olivat myös tutkimusmateriaalina.

Merikotkatyöryhmän sihteeri Camilla Ekblad väitteli joulukuussa merikotkan ravinnonkäytöstä. Hänen väitöskirjansa käsittelee 1) pesivien merikotkien saaliinkäyttöä ja pesimäympäristön maisemarakennetta Suomen rannikolla ja Lapissa, 2) pesimäympäristön maisemarakenteen vaikutusta saalislajien esiintyvyyteen, 3) poronvasojen esiintyvyyttä saaliissa, 4) pesivien merikotkien yhteyttä haahkakannan paikallisiin ja ajallisiin muutoksiin, sekä 5) ravintolajien ja pesimäympäristön vaikutusta Lapin merikotkanpoikasten elohopeakuormitukseen. Merikotkatyöryhmän pesätarkastajat ovat keränneet pesiltä aineistoa ravintoanalyysiin.

Porotalouden ja merikotkan suhdetta koskeva osatutkimus sivuaa samaa aihepiiriä kuin vuoden 2022 lopussa valmistunut kaksivuotinen selvitys merikotkan porotaloudelle aiheuttamista ongelmista Pohjois-Suomessa. Camilla Ekblad oli projektitutkijana tässä Sääksisäätiön hankkeessa, jonka tilaajana oli ympäristöministeriö. Tämän työn rinnalla tehtiin Metsähallituksen luontopalvelujen toimeksiannosta suppeampi selvitys maakotkan pesiltä löytyvistä poronvasojen koparoista.

Vainio, R., Jormalainen, V., Dietz, R., Laaksonen, T., Schulz, R., Sonne, C., Søndergaard, J., Zubrod, J., Eulaers, I. 2022. Trophic dynamics of mercury in the Baltic Archipelago Sea food web: the impact of ecological and ecophysiological traits. *Environmental Science & Technology* 56: 11440-11448.

Ekblad Camilla 2022. The return of the white-tailed eagle: ecology of predator-prey relationships in the Baltic Sea and Arctic inland. TURUN YLIOPISTON JULKAISUJA – ANNALES UNIVERSITATIS TURKUENSIS SARJA – SER. AII OSA – TOM. 391 | BIOLOGICA – GEOGRAPHICA – GEOLOGICA | TURKU 2022

Merikotka on palannut. Lokki, H. 2022. Lohjan kotiseutulehti Kirkhakkinen. N:o 2 (68), ss. 62-63.

Tiedotus ja koulutus

Merikotkatyöryhmä käyttää sisäisessä viestinnässä apuna omaa sähköpostiverkkoa, joka on osoittautunut hyväksi välineeksi viestinnässä ja ohjeistuksessa. Verkkoa seuraavat kaikki pesätarkastajat ja merikotkia seuraavat lintuharrastajat.

Keskeinen osa merikotkatyöryhmän työtä on koordinoida ja ohjeistaa pesätarkastajien tekemää tietojen ja näytteiden keruuta sekä poikasten rengastusta. Koordinaatioryhmä piti yhden etäkokouksen syksyllä. Merikotkatyöryhmä on perinteisesti järjestänyt tammikuussa pesätarkastajille koulutustilaisuuden, jossa myös annetaan palautetta mm. pesimätuloksesta eri alueilla ja tekeillä olevien tutkimusten tuloksista. Koronapandemia esti tilaisuuden järjestämisen toista kertaa nyt vuonna 2022. Sen sijaan merikotkatyöryhmä järjesti merikotkan pesätarkastajille ja tutkijoille webinaarin 15.1.22. Tähän osallistui 66 merikotkan ja sääksen pesätarkastajaa ja harrastajaa.

Ohjelma oli seuraavanlainen:

- Heikki Lokki: Merikotkan pesintä vuonna 2021, kuolleet poikaset ja sisämaan tilanne
- Tuomo Ollila: Lapin sääkset
- Camilla Ekblad: Merikotka-poro -hanke puolivälissä
- Ida Penttinen ja Toni Laaksonen: Sulkien kertomia [merikotkatarinoita: poikasten DNA-näytteistä tunnistetaan emoja](#)

Merikotkatyöryhmä laatii vuosittain pesimäkauden jälkeen valtakunnallisen tiedotteen merikotkan pesimätuloksesta ja sen erityispiirteistä kunakin vuonna. Tiedote julkistettiin 24.8.22 ja lähetettiin 45 tiedostusvälineelle tai toimittajalle. Tiedote ja merikotkan asia sai tällä kertaa tavallista niukemmin näkyvyyttä mediassa. Merikotkan porotalousvahinkoja selvittävän hankkeen ansiosta merikotka ja Sääksisäätiö ovat olleet hyvin näkösällä pohjoisen tiedotusvälineissä.

Sääksisäätiöllä on hyvin toimivat nettisivut (www.saaksisaatio.fi). Ne ovat edustavat ja niissä on paljon tietoa merikotkasta sekä sitä koskevasta tutkimuksesta ja suojelutyöstä. Yhteydenpidon helpottamiseksi merikotkaa koskevissa asioissa säätiöllä on käytössä suora sähköpostiosoite merikotka@saaksisaatio.fi, johon ohjataan kysymykset, havainnot ja muut yleisöltä tulevat kommentit. Vuoden mittaan tähän osoitteeseen tuli jonkin verran paikallisten ihmisten havaintoja merikotkasta ja sen pesinnästä. Myös kysymyksiä ja ongelmia tuli tätä kautta työryhmän tietoon. Näihin vastattiin mahdollisimman nopeasti. Nettisivujen ja suoran merikotka-osoitteen tunnettavuutta on syytä lisätä edelleen.

Merikotkatyöryhmän kokoonpano

Sääksisäätiön merikotkatyöryhmä vastasi Suomen merikotkakannan seurannasta vuonna 2022 kuten jo vuodesta 1973 alkaen. Merikotkatyöryhmän koordinaatioryhmään kuuluivat seuraavat henkilöt: Jouko Högmänder (pj), Camilla Ekblad (sihteeri), Heikki Lokki (seurantavastaava), Toni Laaksonen (tutkimusvastaava), Pekka Rusanen (Syken edustaja), Teemu Honkanen (Varsinais-Suomi), Torsten Stjernberg (Ahvenanmaa), Seppo Keränen (Satakunta), Juhani Koivusaari (Merenkurkku), Tuomo Ollila (Lappi ja Kuusamo),

Hannu Ekblom (Suomenlahti). Vuoden aikana Stefan Siivonen Metsähallituksesta korvasi Tuomo Ollilan työryhmän jäsenenä.

Haukka- ja pöllötyöryhmä

Haukka- ja pöllötyöryhmä perustettiin syksyllä 2020 ja varsinainen toiminta alkoi vuonna 2021. Työryhmän puheenjohtajana v. 2022 toimi Erkki Korpimäki ja muut jäsenet olivat Heidi Björklund, Tomi Hakkari, Kim Hietikko, Hannu Lehtoranta, Heikki Lokki, Stefan Siivonen, Matti Suopajarvi, Risto Tornberg ja Jari Valkama. Ryhmä toimii muiden työryhmien tapaan Sääksisäätiön hallituksen alaisuudessa.

Metsässä pesivien haukkojen ja pöllöjen suojelun ja metsätalouden sovittaminen yhteen on osoittautunut lähes ylivoimaiseksi tehtäväksi. Epäonnistuneessa EU LifeNature-hakemuksessa ehdotettiin kokeilualueen perustamista UPM:n Harvialan metsäalueelle Janakkalaan tämän asian ratkaisemiseksi. Kokeilua lähdettiin kuitenkin toteuttamaan Sääksi-säätiön puheenjohtajan Ilmari Häkksen johdolla v. 2022 tukeutuen aiempaan tietoon alueen petolinnuista. Metsäalueelta (8 000 ha) etsittiin yhdessä metsäasiantuntijoiden kanssa kohteita, joihin rakennettaisiin haukkojen tekopesiä kana- hiiri- ja mehiläishaukoille. Kohteina oli eri perustein suojeltuja metsäkuvioita ja metsätaloustaloudessa olevia varttuneen kasvatusmetsän kuvioita sekä jatkuvaan kasvatukseen valikoituja metsiköitä. Tekopesiä rakennettiin syksyn aikana kymmenen pääosin koivuhaarukkoihin, haapoihin ja kuusiin. Syksyllä 2023 tekopesiä rakennetaan kymmenen lisää.

Haukkojen tekopesät ja tiedossa olevat luonnonpesät sekä pöllönpöntöt ja palokärjen tekemät luonnonkolot on merkitty yhtiön tietokantaan ja ne tullaan tarkistamaan vuosittain. Leimikoiden suunnittelussa mietitään yhdessä vaihtoehtoja haukkojen tekopesien ja pöllönpönttöjen säästämiseksi.

Harvialan kokeilualueesta muodostetaan valtakunnallisen seurannan petolinturuutu, jossa tarkkaillaan alueella esiintyvien petolintulajien pesintää. Tavoitteena on muutaman alkuvuoden jälkeen käyttää kohteita metsäammattilaisten ja metsänomistajien koulutukseen.

Työryhmän jäsen, dos. Risto Tornberg on laittanut v. 2022 aikana tiedostoon erittäin uhanalaisen huuhkajan ainutlaatuisen pitkäaikaisen ravinnonkäyttö- ja pesimämenestysaineiston, jonka FL Kauko Huhtala on avustajineen kerännyt ja määrittänyt Keski-Pohjanmaalta vuosina 1966-2015. Aineiston perusteella on tarkoitus tutkia pienten kunnallisten kaatopaikkojen sulkemisen vaikutuksia huuhkajan rottaravinnon käyttöön ja sitä kautta pesimämenestykseen sekä riistakantojen (kuten kanalintujen ja metsäjänisten) vähenemisen yhteyksiä huuhkajan ravinnon käyttöön ja poikastuottoon.

Julkaisut ja opinnäytteet

Honkala, J., Lehikoinen, P., Saurola, P. & Valkama, J. 2022: Petolintuvuosi 2021 – sinnitellen kohti seuraavaa. – Linnut-vuosikirja 2021: 62-77.

Kujala, I., Pöysä, H. & Korpimäki, E. 2022: Poor reproductive success of polygynously mated female birds with obligatory bi-parental care: a result of deceptive behaviour of males? - Behavioral Ecology and Sociobiology 76: 131. <https://doi.org/10.1007/s00265-022-03237-y>

Sergio, F., Tavecchia, G., Blas, J., Tanferna, A., Hiraldo, F., Korpimäki, E. & Beissinger, S.R. 2022: Hardship at birth alters the impact of climate change on a long-lived predator. – Nature Communications (2022) 13:5517, 1-10. <https://doi.org/10.1038/s41467-022-33011-7>

Baroni, D. 2022: Cavity-use and spatial ecology of the Eurasian pygmy owl in the managed boreal forests. – Väitöskirja. TURUN YLIOPISTON JULKAISUJA – ANNALES UNIVERSITATIS TURKUENSIS SARJA – SER. AII OSA – TOM. 388 BIOLOGICA – GEOGRAPHICA – GEOLOGICA TURKU

Viestintäryhmä

Työryhmään kuuluivat: Markku Hyvärinen (pj., sosiaalinen media ja ulkoinen viestintä), Heikki Kainulainen (sääksiviestintä), Jouko Högmander (merikotkaviestintä), Jonna Viisainen (sosiaalinen media ja kotisivut), Anu Turku (kotisivut ja sosiaalinen media), Jorma Yrjölä (kuvausaineiston tuotanto) ja Petri Hirva (kuvausaineiston tuotanto). Työryhmän apuna toimivat myös tiedottajat Panu Villanen, Pasi Leinonen, Juhani Koivu ja Simo Loisa (Pohtiolampi). Alueilla sääksitiedotukseen ovat osallistuneet Vesa Hyyryläinen (Kainuu), Hannu Tikkanen (Pohjanmaa), Kim Hietikko (Pirkanmaa), Hannu Lehtoranta (Pohjois-Karjala) ja Sirpa Rautiainen (Päijät-Häme ja Keski-Suomi).

Sääksisäätiön valokuvanäyttelyt

Säätiön ja luontovalokuvaaja Hannu Vainiopekan yhteistyönä valmistunut valokuvanäyttely merikotkista jatkoi kierrostaan eri puolilla maata jo toista vuotta. Näyttely on ollut esillä kahden vuoden aikana yhteensä 13 paikkakunnalla paikallisten lintuyhdistysten ja Metsähallituksen toimesta ja kierros päättyi vuoden lopussa. Vieraskirjassa on katsojamerkintöjä yhteensä 1330 ja voimme olla tyytyväisiä onnistuneesta merikotkatiedon jakamisesta yleisön keskuuteen. Näyttely sijoitetaan toistaiseksi Sääksikeskuksen varastotilaan.

Sääksisäätiön 30 v -juhlanäyttely avattiin Sääksikeskuksessa 27.8. Näyttelyssä on 46 valokuvaa (A3) teksteineen säätiön vaiheista sekä Jorma Yrjölään kuvaamaa videomateriaalia petolinnuista. Sääksikeskuksen jälkeen näyttely jatkoi matkaa Kanta-Hämeen kirjastoihin ja sen jälkeen eri puolille maata. Näyttelyyn valmistukseen saatiin avustusta Leader Linnaseutu ry:ltä.

Sääksikeskuksen yhteydessä on yleisökatoksen tiloissa pysyvä sääksinäyttely ja sen lisäksi saatiin 16.5. valmiiksi kosteikkolintuja esittelevä pysyvä näyttely kosteikkokatoksen seinille ja silhuettikuvat kattoon. Näyttelyssä on esillä 82 kosteikolla tavattua lintulajia. Kuvat ovat luontovalokuvaajien lahjoittamia ja Leader Kantri ry:n kustansi niiden painatuksen.

Sääksisäätiön 30 v -juhlatilaisuus Kangasalla

Juhlatilaisuuden järjestämistä jouduttiin siirtämään merkkivuodesta 2020 kahdesti koronan vuoksi. Vihdoin tilaisuus saatiin järjestettyä la 27.8. Kangasalasalilla ja Pohtiolammen Sääksikeskuksessa. Aamupäivän ohjelmassa oli Kangasalan kaupunginjohtajan Oskari Auvisen tervehdys, Juhani Koivun esitys sääksisäätiön vaiheista, Pertti Saurolan esitys sääksitutkimuksesta, Heikki Lokin esitys merikotkista sisämaassa, lopuksi Markku Hyvärisen esitys säätiön lähivuosien näkymistä. Läsnä oli 60 kutsuvierasta ja Kangasalan kaupunki oli antanut salin käyttöömme. Iltapäiväksi Sääksikeskuksen pihapiiriin ja lähistölle oli koottu lintuharrastajien toimesta 11 työpajaa esittelemään petolintujen suojelua ja siinä käytettäviä menetelmiä ja välineitä. Paikalla vieraili arviolta 130 henkeä.

Tietoa petolinnuista

Sääksisäätiö järjesti Birdlife Pirkanmaan kanssa petolintuillan 14.3. Se oli jatkoa edellissyksynä Birdlife Kanta-Hämeen vastaavalle tapahtumalle. Ohjelmassa oli paikallisten petolintuharrastajien esityksiä työstään petolintujen parissa. Koronasta huolimatta Tampereen Metsokirjastolle kokoontui 50 kiinnostunutta kuulijaa monet suojamaskilla varustautuneena.

Aloitimme yhteistyön Suomen Puunhoidon Yhdistyksen kanssa. Tavoitteena on löytää kiipeilyavustajia arboristien keskuudesta ja samalla saada jatkuvuutta petolintuseurantaan. Hyvinkäällä pidettiin arboristiopiskelijoille (15) esittelytilaisuus 11.8. ja yhdistyksen vuosiseminaarissa Salossa 25.11. esitys arboristeille, joita oli paikalla noin 180. Sittenkin on tullut useita yhteydenottoja ja ne on välitetty eteenpäin paikallisille petolinturengastajille.

Sääksisäätiö liittyi mukaan Luomuksen koollekutsumaan työryhmään, joka edistää turvallista kiipeilyä puissa ja jyrkänkeillä. Säätiön 2018 julkaisema turvaohje on päivityksen tarpeessa ja uuden valmistelussa on mukana kokeneita petolinturengastajia ja arboristeja.

Vuonna 2021 Jari Valkaman perustama sääksiverkko (pandion-verkko@helsinki.fi) on lähtenyt verkkaisesti toimimaan, vaikka siihen ilmoittautuit 80 petolinnaista kiinnostunutta henkilöä. Sen tarkoituksena on toimia samaan tapaan kuin merikotkaverkko (merikotkaverkko@lists.utu.fi) yhteydenpitovälineenä ennen kaikkea sääksirengastajien välillä. Säätiölle samoin kuin petolintuseurantaan tulee vuosittain eri puolilta maata useita ilmoituksia alaspudonneista sääksenpesistä, joiden tilalle pyydetään rakentamaan tekopesä. Verkon kautta on nopeasti tavoitettavissa paikallinen rengastaja. Samoin voidaan tietoutulleelle uudelle sääksenpesälle löytää rengastaja. Lapissa on ollut vuosittain ongelmia löytää sääksenpesille tarkastajia. Tilanteeseen haetaan apua myös uuden Lapin whatsapp -ryhmän välityksellä. Säätiö on tiedottanut ja uutisoinut aktiivisesti kotisivuillaan ja facebook -sivuilla tapahtumista. Sääksikameran seuraajien määrä ja käynti sivustoilla on lisääntynyt. Se on useiden tuhansien luokkaa. Seuraajien määrä ei rajoitu pelkästään Suomeen. Heitä on ympäri maailmaa.

WWF:n pyynnöstä säätiön asiantuntijat kommentoivat Saimaalla pesivän sääksen pesäkameran, sääksiliven tapahtumia. Pesäkameran seuraajat lähettivät useita kysymyksiä, joihin pyrittiin löytämään selitys. Samaan tapaan Janakkalan pesäkamerasta tuli lukuisia kysymyksiä ja niihin vastattiin Hämeen Sanomien sivuilla. Seuraajilla oli mahdollisuus tehdä kameroiden ylläpitoon liittyvä lahjoitus tarkoitukseen haetulla pienkeräysluvalla. Keräys tuotti lahjoituksia 982 €, jotensakin saman verran, kun edellisvuonna. Varat käytettiin Paltamon pesäkameran ylläpitokuluihin.

Sääksisäätiö oli kumppanina hakemassa rahoitusta EU:n Life Luonto -ohjelmasta jo kolmannen kerran. Ikävä kyllä rahoitus jäi saamatta koska hakemus ei saanut riittävästi pisteitä. Luomuksen koordinoiman hankkeen valmisteluun oli käytetty paljon työaika, mutta ainakin osa pohjatyöstä voidaan käyttää jatkossa, kun suunnitellaan petolintujen suojelun edistämistoimia.

Sääksi-tietokirjan tilanne

Kirjan valmistuminen on pitkittynyt vuodelle 2023. Tekstistä vastaa Pertti Saurola ja kuva-aineiston hankinnasta Juhani Koivu ja Ilmari Häkkinen. Kirjan taiton tekee Laura Laine. Kirja on sovittu tehtävän säätiön omakustanteena. Syksyllä saatiin edistettyä kirjan tekoa siinä määrin, että kuva-aineisto on pääosin koossa ja kirjoitustyö käynnistynyt. Työryhmä on hakenut ja saanut apurahoja eri lähteistä kirjan tekoon.

Petolintujen suojelun mallialue Janakkalan Harvialaan

Sääksisäätiö on jatkanut yhteistyötä UPM Metsän kanssa ja aloitti kokeilun mahdollisuudesta sovittaa samalle metsäalueelle (8 000 ha) petolintujen suojelu ja metsätalous. Metsiin sijoitettiin pöllöpönttöjä ja rakennettiin haukoille tekopesiä sekä suojelualueille että talousmetsäkuvioille. Tiedotusvälineille järjestettiin maastoretkeily, josta oli tuloksena lehtiartikkeleita.

Hallinto ja muu toiminta

Sääksisäätiön hallitukseen kuului vuonna 2022 yksitoista jäsentä (taustayhteisö/asiantuntemus)

Ilmari Häkkinen, puheenjohtaja - BirdLife Kanta-Häme
Vesa Hyyryläinen, varapuheenjohtaja - BirdLife Suomi
Markku Hyvärinen, toimitusjohtaja, Viestintätyöryhmän puheenjohtaja
Jouko Högmander, Merikotkatyöryhmän puheenjohtaja
Heikki Kainulainen, Sääksityöryhmän puheenjohtaja
Erkki Korpimäki, Haukka- ja pöllötyöryhmän puheenjohtaja
Toni Laaksonen, petolintuasiantuntija Turun yliopisto
Heikki Lokki, petolintuasiantuntija Helsingin yliopisto
Ossi Nokelainen, petolintuasiantuntija Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Jyväskylän yliopisto
Hannu Tikkanen, petolintuasiantuntija Oulun yliopisto
Jari Valkama, petolintuasiantuntija Luomus

Säätiön vuosikokous pidettiin 24.2. etänä samoin kuin mutkin hallituksen kokoukset, keväällä 9.2 (sähköpostikokous) ja 7.4. sekä syksyllä 6.10. ja 28.11.

Säätiön talous

Sääksisäätiön tärkeimmät tulolähteet ovat olleet edellisvuosien tapaan Pohtiolammen Sääksikeskuksen piilokojujen vuokratulot ja tuotemyynti. Vuonna 2022 koronan vaikutus näkyi yhä kuvaajien ja vierailijoiden lukumäärässä. Ympäristöministeriön petolintujen suojelutyöhön myöntämä valtionapu (16.000 €) oli merkittävin yksittäinen tulonlähde. Tämän lisäksi useat henkilöt ovat antaneet lahjoituksena matkakulunsa säätiölle ja

järjestäneet materiaaliapua Sääksikeskuksen tarpeisiin. Merikotka-poro-hanke saatiin kunnialla päätökseen ja se paransi säätiön taloutta.

Sääksisäätiön tärkeä toimintatapa on tukea petolintujen suojelua ja tutkimusta myöntämällä apurahoja. Vuosikokouksessa 24.2. ja kevätkokouksessa 7.4. hallitus jakoi apurahoja seuraaville henkilöille yhteensä 7.750 €:

- Kim Hietikko: Lapin sääksien (kalasääsken) pesätarkastuksiin
- Pertti Koskimies: Kaakkois-Suomen sääksikannan pitkäaikaisseurantaan
- Raimo Uusitalo työryhmineen: Sääksen pesäkamerahankintaan Lounais-Suomeen sekä pesätapahtumien raportointiin
- Ari Lyytikäinen: Sääksiseuranta ja tekopesien rakentaminen Itä-Suomen tutkimusalueella
- Matti Suopajärvi: Sääksenpesien tarkastus ja tekopesien rakentaminen Yli-Tornion alueella
- Clement Masse: Lapin sääksenpesien tarkastukseen
- Ida Penttinen: Merenkurkun merikotkarahaston erillinen apuraha merikotkan sulka- ja höyhennäytteiden analyysihin.
- Keijo Ruuskaselle on annettu 1.100 € tunnustusapuraha sääksen tekopesien rakentamisesta (3) Kangasalan kaupungin Saarenmaan alueelle. Säätiö laskutti kaupunkia 3.390€ jo vuonna 2021, mutta tunnustusapurahan maksaminen viivästyi vuodelle 2022.

Hallitus hyväksyi vuosikokouksessa vuoden 2021 apurahansaajien raportit.

Säätiön edustustehtävät

Markku Hyvärinen on edustanut säätiötä toimintaryhmässä Linnaseutu ry ja BirdLife Kanta-Hämeessä. Ilmari Häkkinen on toiminut yhteyshenkilönä Vanajavesikeskukseen ja Metsähallitukseen. Juhani Koivu on edustanut säätiötä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistyksessä ja toimintaryhmä Kantri ry:ssä. Heikki Lokki ja Jari Valkama ovat toimineet yhteyshenkilöinä Luomuksen ja Suomen Metsäkeskuksen suuntaan.

Vesa Hyryläinen on jatkanut työtään säätiön edustajana ja petolintuasiantuntijana useissa ohjaus- ja valmisteluryhmissä Kainuun maakunnan alueella. Hannu Tikkanen on tutkijana ollut mukana tuulivoimaloiden ympäristövaikutusten arvioinnissa mm maakotkan osalta. Raimo Uusitalo ja Lounais-Suomen sääksityöryhmä ovat tehneet yhteistyötä Neuroliitto ry:n kanssa ja liiton tuella mm järjestäneet liikuntarajoitteisille mahdollisuuden seurata sääksen pesätapahtumia nettikameran välityksellä ja Facebook-sivujen kautta. Ryhmä on aktiivisesti raportoinut satelliittisääksien liikkeistä Luomuksen nettisivuilla.

Säätiön tilintarkastuksen suoritti tilintarkastusyhteisö Auditus Tilintarkastus Oy.

Merkipäivät ja huomionsoitukset

Tuomo Vanhatalo 28.12.2022. Kiitos merkittävästä kalusto- ja materiaalilahjoituksesta Sääksikeskukselle

Jukka-Pekka Leskinen 17.4.2022. Wääksyn kartanon pitkäaikainen Sääksikeskuksen vuokraisäntä täytti 75 vuotta

Poistuneet joukostamme

Hannu Pihlasalo 20.9.2022. Lounnais-Suomen sääksityöryhmän pitkäaikainen jäsen.

Sääksisäätiön taloudellinen tila ja arvio tulevista vuosista

Yleistä

Säätiön uudistunut toimenkuva kaikkien Suomen petolintujen suojelun edistäjänä on vakiintunut ja tunnustettu alan asiantuntijapiireissä.

Parin viimeisen vuoden poikkeusoloista johtuen säätiön taloudellinen tilanne heikkeni merkittävästi aiempiin vuosiin nähden toimintatulojen vähetessä. Suurin menetys johtui Sääksikeskuksen valokuvaajatulojen romahduksesta ulkomaalaisten valokuvaajien peruutuksista ja ennen kaikkea käyntiensä lopettamisesta. Menetyksien korvaaminen vaatii toimenpiteitä, joilla päästään vähintäänkin entiseen tasoon.

Säätiön työryhmien laatimat toimenkuvaukset ovat perustana tulevien vuosien tekemisille. Niille kaikille yhteisiä tavoitteita ovat petolintujen tunnetuksi tekeminen ja arvostuksen lisääminen, niitä uhkaavien tekijöiden selvittäminen ja niistä tiedottaminen. Tiedottaminen tulee kohdistaa eri tahoille kuten maanomistajille, maankäytön ja metsien käytön suunnittelusta ja toteutuksesta vastaaville, ympäristöviranomaisille ja yleisölle. Valokuvauskojujen uusiminen ja peruskorjaaminen on ehdoton edellytys on saada menetetyt valokuvaajat takaisin asiakkaiksi. Valokuvauskojujen uusimisen suunnittelu on alkanut ja toteutus päästään aloittamaan aikaisintaan syyskauden 2023 aikana, jolloin toteutetaan myös Pirkanmaan ELY:n tukemana Wääksyn joen vesistön kunnostustyöt.

Säätiön vuosittainen merkittävä ja iso kenttätyö, Merikotkakannan velvoiteseuranta, jatkuu vapaaehtoisvoimin. Tätä toimintaa on tukenut Ympäristöministeriö siihen osoittamalla avustuksella. Ympäristöministeriön tilaama kaksivuotinen selvitystyö poronhoitoalueen merikotkien ravinnosta ja poronvasoihin kohdistuvasta saalistuksesta saatiin päätökseen ja loppuraportti luovutettiin alkuvuodesta 2023 Ympäristöministeriölle. Säätiöllä on resurssit tehdä vastaavanlaisia selvityksiä tulevaisuudessakin.

Suomen metsähaukkojen ja pöllöjen tilanne huolestuttaa entistä enemmän. Moni laji, mehiläishaukka, hiirihaukka, piekana, kanahaukka, maakotka, muuttohaukka, tunturihaukka, huuhkaja, helmipöllö ja varpuspöllö ovat kaikki uhanalaisia (kanahaukka silmälläpidettävä, mutta tärkeä ”sateenvarjolaji”). Säätiö hakee avustuksia tämän lintukadon välttämiseksi. Toimenpiteinä on suunniteltu metsäalan ammattilaisten kouluttamisella, pöllön pönttöjen valtakunnallisella kunnostamisella, harrastajien Päivölän koulutustapahtumalla, metsähaukkojen tekopesien kunnostamisella metsätoimenpiteiden takia sekä mehiläishaukkojen ja huuhkajien ravintotutkimuksilla.

Yhteistyö metsäyhtiö UPM on ollut merkittävää ja jatkuu, sekä sääksen osalta, että uutena yhteistyömuotona Harvialan petolintumetsän tutkimuksella. Säätiön saama UPM tuki on merkittävä lisä petolintujen tutkimuksen ja suojelun toteuttamiseksi. Tuella korvataan kilometrikuluja ja tekopesien materiaalikuluja.